

**ДИНАМІКА РОЗВИТКУ АНАЛІТИЧНИХ ФОРМ МАЙБУТНЬОГО
ЧАСУ НАПРИКІНЦІ СЕРЕДНЬОАНГЛІЙСЬКОГО – НА ПОЧАТКУ
НОВОАНГЛІЙСЬКОГО ПЕРІОДІВ
(НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ДЖ. ЧОСЕРА ТА В. ШЕКСПІРА)**

Кіщенко Юлія Володимирівна

кандидатка педагогічних наук, доцентка,
завідувачка кафедри англійської філології
та світової літератури імені професора
Олега Мішукова

Херсонський державний університет

yukishchenko@ksu.ks.ua

<https://orcid.org/0000-0002-0899-7322>

Метою цієї статті є дослідити еволюційний процес розвитку аналітичних форм дієслівної категорії майбутнього часу на прикладах художніх творів Дж. Чосера та В. Шекспіра, починаючи з кінця середньоанглійського періоду й до початку новоанглійського часу. Інтерес до цього процесу на перехресті двох епох, можливість дослідити його на матеріалі історичних пам'яток зумовили вибір теми нашої статті.

Серед **методів** дослідження, які були використані для виконання наукової розвідки в межах заявленої теми, виокремимо загальнонаукові методи дослідження реальної дійсності – аналіз та синтез; порівняльно-історичний метод, який дозволяє порівнювати та зіставляти лінгвістичні граматичні явища; структурний метод, що дає можливість розглядати розвиток еволюційного процесу, виділяючи його основні системоутворювальні елементи; вірогіднісну вибірку фактів; кількісний і якісний аналіз, узагальнення.

Висновки. Здійснений аналіз трансформації синтетичних форм вираження майбутнього часу в аналітичні доводить, що виникнення нових аналітичних форм є довгим процесом граматичного абстрагування від окремих лексичних одиниць. Стадії розвитку дієслівних категорій двох епох (кінця XIV — початку XVII ст.) характеризуються тим, що категорія майбутнього часу виникла в середньоанглійський період; при цьому вона вживалася не досить послідовно, не мала закріпленого порядку в аналітичних конструкціях, була відносно мало розповсюдженою. Майже за два століття (з кінця XIV до початку XVII ст.) категорія майбутнього часу в парадигмі англійського дієслова зазнала певної еволюції: її використання майже в усьому відповідає сучасним нормам.

Встановлено, що до середньоанглійського періоду конструкції з будь-яким модальним дієсловом у сполученні з інфінітивом могли передавати тією

чи іншою мірою майбутній час, зберігаючи, власне модальне значення, то в епоху Дж. Чосера для вираження майбутнього часу вживаються тільки конструкції «*shall* + *інфінітив*» і «*will* + *інфінітив*». При цьому встановлено, що якщо в «Кентерберійських оповідях» показником майбутньої дії найчастіше виступало дієслово «*shall*», то в творах

В. Шекспіра, зокрема в «Троїлі і Крессиді», обидва дієслова, «*shall*» і «*will*», вживалися для вираження майбутнього, але без певної закономірності щодо особи.

Ключові слова: еволюція, граматична категорія, майбутня дія, аналітичні форми, модальне дієслово, синтаксичний статус.

**DYNAMICS OF THE DEVELOPMENT OF ANALYTICAL FORMS OF
THE FUTURE TENSE AT THE END OF THE MIDDLE ENGLISH – AT THE
BEGINNING OF THE NEW ENGLAND PERIODS
(A CASE STUDY OF THE WORKS BY J. CHAUCER AND W.
SHAKESPEARE)**

Kishchenko Yuliia Volodymyrivna

PhD (education), assistant professor,
Head of the Chair of English Philology
and World Literature named after
professor Oleh Mishukov
Kherson State University

yukishchenko@ksu.ks.ua

<https://orcid.org/0000-0002-0899-7322>

The purpose of this article is to investigate the evolutionary process of the development of analytical forms of the Future tense as one of the verbal grammatical categories using the examples of the works by G. Chaucer and W. Shakespeare, beginning from the late Middle English period and up to the early New English time. The interest in this process at the crossroads of two eras, the opportunity of studying it on the material of historically important works of fiction determined the choice of the topic of our article.

Among the **research methods** that were used to carry out this scientific research within the framework of the stated topic, we will single out general scientific methods of investigating reality – analysis and synthesis; comparative-historical method, which allows comparing and contrasting linguistic grammatical phenomena; structural method, which makes it possible to consider the development of the evolutionary process, highlighting its main system-forming elements; reliable sampling of facts; quantitative and qualitative analysis, generalization.

Conclusion. The analysis of the transformation of synthetic forms, which expressed the future action, into analytical ones proves that the emergence of new analytical forms is a long process of grammatical abstraction from individual lexical units. The stages of development of verb categories of two eras (late 14th-early 17th centuries) are characterized by the fact that the category of the Future tense arose in the Middle English period; at the same time, it was not used consistently enough, did not have a fixed order in analytical constructions, and was only relatively widespread. For almost two centuries (from the end of the 14th to the beginning of the 17th century), the category of the Future tense in the paradigm of the English verb has undergone a certain evolution: its use almost completely corresponds to modern norms.

It has been established that till the Middle English period, constructions with any modal verb in combination with the infinitive could convey the future action to one degree or another, at the same time preserving their own modal meaning, while in the era of G. Chaucer, only the constructions “shall + infinitive” and “will + infinitive” were used to express the Future tense. At the same time, it has been established that if in the “Canterbury Tales” the verb “shall” most often served as an indicator of future action, in the works by W. Shakespeare, in particular in “Troilus and Cressida”, both verbs, “shall” and “will”, were used to express the future, but without a certain pattern regarding the person.

Keywords: evolution, grammatical category, future action, analytical forms, modal verb, syntactic status.

1. Вступ

Мовна система сучасної англійської мови – це продукт радикальної типологічної реконструкції, яка почалася в середньоанглійський період і триває в наш час. **Метою** цієї статті є дослідити еволюційний процес розвитку аналітичних форм дієслівної категорії майбутнього часу на прикладах художніх творів Дж. Чосера та В. Шекспіра, починаючи з кінця середньоанглійського періоду й до початку новоанглійського часу.

2. Аналіз попередніх досліджень і публікацій

Історія еволюції граматичної системи англійської мови була предметом чисельних загальних і спеціальних наукових досліджень. Однак накопичування нових фактів, нових підходів, методів аналізу визначає постійну необхідність та можливість для подальших розробок даної галузі лінгвістики. Багато

англійських і вітчизняних учених досліджували процес еволюції англійської мови, в тому числі й динаміку розвитку дієслівних категорій. Серед найбільш відомих дослідників другої половини минулого століття слід зазначити роботи таких англійських лінгвістів, як О. Джесперсен («Language, its Nature, Development and Origin»), М. Джус («The English Verb: Form and Meaning»), Г. Світ («A New English Grammar. Logical and Historical») та інших. Серед сучасних дослідників історії розвитку англійської мови варто згадати Л.Г. Вербу, В.В. Євченка, В.В. Бондаренко, А.В. Боцмана, К.С. Карпову та інших.

Цікавою є, на наш погляд, робота професора англійської мови Шефільдського університету, секретаря європейського товариства з вивчення англійської мови Н.Ф. Блейка. В своїй роботі «A History of the English Language» він відмовляється від традиційного розподілу на давньо-, середньо- та новоанглійський періоди розвитку, а зосереджує увагу на епізодах, які більш точно відображають зміни в системі мови. Так, значне місце в його роботі відведено аналізу творчого спадку Дж. Чосера та В. Шекспіра на різних лінгвістичних рівнях як представників різних, але взаємопов'язаних епох.

3. Розширення англійської дієслівної системи за рахунок розвитку аналітичних форм

Еволюція граматичної системи англійської мови стосується всіх частин мови. Але формування нових граматичних категорій і включення нових категоріальних членів до вже існуючих категорій представляють собою одну з найбільш значущих подій в історії англійської мови, не менш важливу для становлення її граматичного ладу, ніж скорочення морфологічної системи імені. Розширення дієслівної системи пов'язано із розвитком аналітичних форм і трансформацією всієї системи відношень між дієслівними формами.

У мові середньоанглійського періоду відбувався інтенсивний розвиток елементів аналітичної будови, основи якої були закладені ще в мові

давньоанглійського періоду. Якщо мова VIII–XI ст. була мовою синтетичної будови з перевагою флексійної системи над іншими засобами вираження граматичних категорій, то мова XII–XV ст. займає проміжне положення між синтезом та аналізом у граматичній будові. В мові середньоанглійського періоду відбувається подальше ослаблення ролі флексії, а порядок членів речення, вживання описових форм дієслова, прийменникових зворотів та інших аналітичних форм набувають переважного значення. Проте порівнюючи мову XII–XV ст. з мовою давньоанглійського періоду та сучасною мовою, бачимо, що система флексії частково зберігається в мові середньоанглійського періоду так, як і інші особливості синтетичної будови.

У середньоанглійський період передавання майбутньої дії за допомогою форми теперішнього часу було все ще можливо, особливо з дієсловами руху, що по своєму лексичному значенню здатні чітко виражати значення майбутнього:

Wherefore, to shapen that they shall not die, he wol his first purpose modifiye: no man...no man ner shot, ne pole-ax, ne shortknif, into the listes **send** or thider **bring**... (Chaucer, 1996: 86).

4. Перехід складеного дієслівного присудка в аналітичну форму дієслова

Однак у цей час значно зростає кількість описових конструкцій, що передають майбутню дію. Одночасно з кількісним ростом відбувається й якісна зміна – перехід складеного дієслівного присудка в аналітичну форму дієслова.

Процес переходу модального складеного присудка в аналітичну форму дієслова пов'язується із семантичним зрушенням: від модального (суб'єктивного) способу вираження майбутнього до створення форми об'єктивного майбутнього. Цей перехід пов'язаний зі зміною лексичного й граматичного значення самих модальних дієслів, що входять до описової конструкції. Модальні дієслова піддаються лексичному спустошенню й

починають спеціалізуватися на передаванні граматичного значення об'єктивного майбутнього.

Паралельно з процесом втрати власного лексичного значення відбувається і процес втрати модальними дієсловами самостійного синтаксичного статусу: з рівноправного члена словосполучення «*модальне дієслово + інфінітив*» вони перетворюються на допоміжні дієслова – частину морфологічної дієслівної форми. Вся конструкція в цілому при цьому перетворюється зі словосполучення в єдину морфологічну форму дієслова, тобто відбувається втрата синтаксичних зв'язків між колишнім модальним дієсловом та інфінітивом (Верба, 2012: 184-188).

Процес перетворення описових конструкцій з модальним дієсловом на аналітичну форму дієслова починається в середньоанглійському періоді зі спеціалізації частини цих конструкцій на передаванні майбутнього часу.

Якщо у давньоанглійському періоді конструкції з будь-яким модальним дієсловом у сполученні з інфінітивом могли передавати тією чи іншою мірою майбутній час, зберігаючи, власне модальне значення, то в середньоанглійському для вираження майбутнього часу вживаються тільки конструкції *shall + інфінітив* і *will + інфінітив*:

I **wol not litten** (yinder) eek none of this route (company) (Chaucer, 1996: 38).

And ther I left, I **wol** ayain **beginne** (Chaucer, 1996: 38).

I **shall not faile** surely of my day, not for a thousand franks, a mile way (Chaucer, 1996: 213).

Вираження необхідності й бажання відносить дію до плану майбутнього часу. Часовий відтінок значення, що супроводжував модальне дієслово, почав поступово витісняти його в деяких контекстах.

У середньоанглійському періоді вживання модальних фраз, особливо з дієсловом *shall*, почало зростати. *Shall + інфінітив* було принциповим показником майбутньої дії у будь-якому контексті. *Shall* могло зберігати своє

модальне значення необхідності, але часто послаблювало його настільки, що фраза означала майбутнє. У цей період значення майбутності часто поєднувалося з модальним, коли майбутня дія мала характер запланованої, потенційної, яка ще не відбулася (Євченко, 2016: 108-143).

Так, у Дж. Чосера бачимо:

Let every fellow tell his tale aboute, and let see now who **shall** the supper **winne** (Chaucer, 1996: 38).

У текстах пізнього середньоанглійського періоду *shall* вживалося і як модальне, і як допоміжне дієслово майбутнього часу, хоча розпізнати їх не завжди було можливим:

My lord the Monk...be merry of cheere, for ye **shall tell** at aletrewely...
(Chaucer, 1996: 179).

Допоміжне дієслово *shall* у середньоанглійський період вживається для передавання майбутнього часу в усіх особах:

I **shall** myself to herbes **techen** (direct) you... (Chaucer, 1996: 188).

He **shall han** never the lasse light, pardee (Chaucer, 1996: 213).

...women **shall apparail** you...(Chaucer, 1996: 213).

Сполучення інфінітива з дієсловом *will* у середньоанглійський період, хоча і часто вживаються для передачі майбутнього часу, завжди мають додатковий відтінок волевиявлення. Це свідчить про те, що дієслово *will* ще не втратило цілком свого лексичного значення:

Now play, Alain, for I **wol speke** of John (Chaucer, 1996: 138).

I **will arise** and **auntre** it, by my faith! (Chaucer, 1996: 138)

But ere thou go oo thing I **wol** thee **telle** (Chaucer, 1996: 139).

Слід зауважити, що дієслово *will* частіше вживалося в популярних баладах та в розмовному стилі мовлення, що свідчить про стильові обмеження у використанні *will* у середньоанглійському періоді.

У цей період зареєстровані також сполучення дієслова *wurthen* з інфінітивом, що передавали значення майбутнього часу.

Однак ці сполучення вживалися дуже рідко й незабаром зникли з мови зовсім у зв'язку зі зникненням дієслова *wurthen*. У «Кентерберійських оповідях» Дж. Чосера вони не зустрічаються.

5. Аналітичні форми для вираження значення об'єктивного майбутнього часу в ранньому новоанглійському періоді

В епоху В. Шекспірові фрази з *will* і *shall*, так само як і теперішній час смислових дієслів, використовувалися вільно; вони могли виражати тільки майбутню дію та додавати різних відтінків модальних значень. Фрази з *shall* та *will* перевищували всі інші шляхи вираження майбутнього (Верба, 2012: 184-188).

Таким чином, у ранньому новоанглійському періоді паралельно існують дві аналітичні форми, що передають значення об'єктивного майбутнього часу. На початку періоду обидві ці форми вживалися для всіх трьох осіб однини і множини:

I will not dispraise your sister Cassandra's wit...(Shakespeare, 1963: 49).

...you **shall see** him nod at me ... (Shakespeare, 1963: 59).

Shall we stand up here... (Shakespeare, 1963: 58).

...he **will weep** you ... (Shakespeare, 1963: 58).

Hector **shall not have** his will (wit) this year ... (Shakespeare, 1963: 55).

Однак у середині XVII ст. допоміжне дієслово *will* починає витісняти *shall* у 2-й і 3-й особах однини та множини. Цей факт було відзначено граматистами середини XVII ст. Так, Дж. Уолліс у своїй граматиці, яка була написана латинською мовою й вийшла у 1653 р. («Grammatica Linguae Anglicanae»), вказує на те, що *shall* виражає чистий майбутній час лише в 1-й особі однини та множини, а *will* - у 2-й і 3-й особах однини та множини. Водночас він зазначає, що *shall* у 2-й і 3-й особах однини та множини означає обіцянку, а *will* у 1-й

особі — бажання. Правило про розподіл *shall* і *will* за особами не зовсім точно відображало існуючий на той час стан речей. Можна припустити, що воно було абсолютно вірним лише стосовно вживання *will*. Щодо дієслова *shall*, яке пройшло шлях граматизації ще в середньоанглійський період, Дж. Уолліс, можливо, робить мимовільну помилку, поширюючи значення, що виникає в *shall* у певних ситуаціях, на всі випадки його вживання з 2-ю і 3-ю особами (Bynnon. 1977: 99).

У розмовному варіанті англійської мови, що не регламентується граматичними приписами, подальший розвиток форми майбутнього часу призвів до поширення форми з *will* на всі особи та до створення стягнутих форм типу *I'll do*, *he'll do* тощо. Ці форми вперше були зареєстровані в XVII ст. У творах В. Шекспіра вони зберігаються досить часто:

We'll concentrate the steps that Ajax makes... (Shakespeare, 1963: 97).

I'll pash (bash) him o'er the face ... (Shakespeare, 1963: 97).

He'll say in Troy when he retires... (Shakespeare, 1963: 73).

Скорочена форма допоміжного дієслова *'ll*, на думку фахівців, сходить до *will*. Таким чином, у розмовній англійській мові в новоанглійський період форми майбутнього часу з *will* витісняють більш стару форму з *shall*.

Хоча модальні фрази з *shall* у середньоанглійський період та аналітичні форми майбутнього часу з *shall*, *will* та *-ll* у новоанглійський період були основними засобами вираження майбутності, теперішній час продовжував вживатися в цьому значенні. Порівняно з давньоанглійським періодом, частотність появи теперішнього часу з майбутнім значенням знизилася (за часів В. Шекспіра співвідношення вживання майбутнього й теперішнього із значенням майбутнього складало 10:1). Ці форми були в вільному використанні, що відрізняється від сучасного їх вживання.

Зрештою, майбутній час припинив вживання в деяких синтетичних структурах, а саме в підрядних реченнях часу та умови, але переважав у інших

позиціях. Пізніше майбутні форми дієслова зменшилися в пропорційному співвідношенні, тому що поряд з *Present Simple (Indefinite)* останні три століття бачили появу та зріст інших засобів індикації майбутнього: конструкції *to be going to*, які вперше з'явилися у XVII ст., та форм подовженого часу. Однак включення майбутнього часу до парадигми дієслова звузило значення теперішнього часу й трансформувало категорію часу взагалі: зараз вона складається з трьох членів: *Present*, *Past*, і *Future*. Деякі граматисти додають ще форму *Future-in-the Past* або *відносного майбутнього часу* (Верба, 2012: 184-188).

До початку середньоанглійського періоду провідним засобом передавання відносного майбутнього стають сполучення *sholde (wolde)* з інфінітивом. Процес граматизації цих форм іде паралельно з процесом граматизації простого майбутнього.

Інтенсивна граматизація описуваних форм починається з другої половини XIII ст., причому першим граматизується (тобто втрачає цілком своє лексичне значення й перетворюється на допоміжне дієслово) дієслово *sholde*. Очевидним доказом цього може бути приклад із «Кентерберійських оповідей»:

...and prayed hath Daun John that he **shold come** to Saint Denis... (Chaucer, 1996: 144).

Таким чином, уже наприкінці середньоанглійського періоду з'являється аналітична форма відносного майбутнього з допоміжним дієсловом *sholde*.

Щодо форми з *wolde*, вона піддається граматизації лише в ранньому новоанглійському періоді. Про це свідчать приклади із п'єси В. Шекспіра:

I knew thou **wouldst be** his death... (Shakespeare, 1963: 133).

Поряд з формою *Future-in-the-Past* у підрядних реченнях, що залежать від дієслова в минулому часі, до кінця середньоанглійського періоду могла вживатися форма простого майбутнього (Palmer, 1972: 156]:

I have y-found in mine astrologye..., that nowa-Monday next, at quarter night, **shall fall** a rain (Chaucer, 1996: 117).

Ранній новоанглійський період характеризується розвитком цілої системи форм відносного майбутнього. В «Троїлі і Крессиді» знаходимо:

Future-in-the-Past Indefinite Passive Tense:

Wert thou the devil ... it **should be challenged** ... (Shakespeare, 1963: 162).

Future-in-the-Past Perfect Tense:

I **would have been** much more a fresher man, had I expected thee... (Shakespeare, 1963: 177).

Пізніше за все, вже в новоанглійський період (XVIII ст.), з'являється *Future-in-the-Past Continuous Tense*:

Thinking of the moment when he **would be standing** before the Judge, Varney began to stir restlessly in his bunk (Bondarenko, 2025: 24-48).

6. Висновки.

Таким чином, динаміка розвитку форм майбутнього часу проявлялася в набутті ними статусу основного показника майбутньої дії в середньоанглійському періоді, в широкому використанні обох службових дієслів *shall/will* у ранньому новоанглійському та в появі різних форм відносного майбутнього часу.

Порівняльний аналіз прикладів із творів Дж. Чосера та В. Шекспіра доводить, що виникнення нових аналітичних форм являє собою довгий процес граматичного абстрагування від окремих лексичних одиниць. Стадії розвитку дієслівних категорій двох епох – Дж. Чосера та В. Шекспіра – характеризуються тим, що категорія майбутнього часу виникла в середньоанглійський період; при цьому вона вживалася не досить послідовно, не мала закріпленого порядку в аналітичних конструкціях, була відносно мало розповсюдженою. За два століття (з кінця XIV до початку XVII ст.) ця категорія англійського дієслова зазнала певної еволюції: її використання майже в усьому відповідає сучасним нормам.

Якщо в «Кентерберійських оповідях» показником майбутньої дії найчастіше виступало дієслово *shall*, то в «Троїлі і Крессиді» обидва дієслова (*shall i will*) вживалися для вираження майбутнього, але без певної закономірності щодо особи.

Література:

1. Верба Л.Г. Історія англійської мови : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Л.Г. Верба; за ред. Е.Ф. Рікко, вид.3, виправл. Вінниця : Нова Книга, 2012. 296 с.
2. Євченко В.В. Історія англійської мови: навч.-метод. посібник/В.В. Євченко; Міністерство освіти і науки України, Житомирський держ. ун-т ім. І. Франка, Навч.-наук. ін.-т інозем. філол. Вінниця : Нова Книга, 2016. 408 с.
3. Blake N.F. A History of the English Language. London : Macmillan Press LTD, 1996. 382 p.
4. Bondarenko V.V., Botsman F.V., Karpova K.S. Development of Germanic analytical future tense forms: mechanism of oscillation asymptote equilibrium. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. Випуск LI. 2025. С. 24-48.
5. Bynon Th. Historical Linguistics. London : Cambridge University Press, 1977. 301 p.
6. Jespersen O. Language, its Nature, Development and Origin. London : Oxford University Press, 1949. 388 p.
7. Joos M. The English Verb: Form and Meanings. London : Cambridge University Press, 1968. 294 p.
8. Palmer L.R. Descriptive and Comparative Linguistics. London : Faber & Faber, 1972. 403 p.
9. Sweet H.A new English grammar, logical and historical. Part I. Introduction, phonology and accidence. Oxford : At the Clarendon Press, 1955. 481 p.
10. Wallis J Grammatica linguae Anglicanae. London : Apud A. Millar, 1653. 281 p.

Джерела ілюстративного матеріалу:

1. Chaucer G. The Canterbury Tales. London : Penguin Popular Classics, 1996. 342 p.
2. Shakespeare W. The History of Troilus and Cressida. U.S.A. : Signet Classic, 1963. 288 p.

References:

1. Verba L.H. (2012). Istoriiya angliiskoi movy. [History of the English language]. Navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchych navchalnyh zakladiv/L.H. Verba; za red. E.F. Rikko, vyd. 3, vypravl. Vinnytsia : Nova Knyha, 2012. 296 s. [in English]
2. Yevchenko V.V. (2016). Istoriiya angliiskoi movy. [History of the English language]. Navchalno-metod. posibnyk / V.V. Yevchenko; Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, Zhytomyrskyi derzh. un-t im. I. Franka. Navch-nauk. in-t inozem. filol. Vinnytsia : Nova Knyha, 2016. 408 s. [in English]
3. Blake N.F. (1996). A History of the English Language. London : Macmillan Press LTD, 1996. 382 p. [in English]
4. Bondarenko V.V., Botsman F.V., Karpova K.S. (2025). Rozvytok germanskykh analitychnykh futuralnykh form: mehanizm ostsylatsiinoi asymptotychnoi rivnovahy [Development of Germanic analytical future tense forms: mechanism of oscillation asymptote equilibrium]. *Aktualni problem ukraiinskoii lingvistyky: teoriia ta praktyka*. Vypusk LI. 2025. S. 24-48. [in English]
5. Bynon Th. (1977). Historical Linguistics. London : Cambridge University Press, 1977. 301 p. [in English]
6. Jespersen O. (1949). Language, its Nature, Development and Origin. London : Oxford University Press, 1949. 388 p. [in English]
7. Joos M. (1968). The English Verb: Form and Meanings. London : Cambridge University Press, 1968. 294 p. [in English]
8. Palmer L.R. (1972). Descriptive and Comparative Linguistics. London : Faber & Faber, 1972. 403 p. [in English]
9. Sweet H. (1955). A new English grammar, logical and historical. Part I. Introduction, phonology and accidence. Oxford : At the Clarendon Press, 1955. 481 p. [in English]
10. Wallis J. (1653). Grammatica linguae Anglicanae. London : Apud A. Millar, 1653. 281 p. [in English]

Sources of illustrative material:

1. Chaucer G. (1996). The Canterbury Tales. London : Penguin Popular Classics, 1996. 342 p. [in English]
2. Shakespeare W. (1963). The History of Troilus and Cressida. U.S.A. : Signet Classic, 1963. 288 p. [in English]